

Előfizetési árak

Aradban.
 Félévi 25 sz.
 Háromhavi 15 sz.
 Negyedévi 10 sz.
 Egy évi 35 sz.
 Magyarországon kívül.
 Félévi 30 sz.
 Háromhavi 20 sz.
 Negyedévi 15 sz.
 Egy évi 40 sz.
 Csepel közlője 1 sz.

ALFÖLD

Wetterschiff
 Nagy kőszékű hajó
 regényi utazások
 10 sz.
 Minden kőszékű hajó
 regényi utazások
 10 sz.
 Helyi és
 társasági kőszékű hajó

Szerkesztő

János Székely

Tudományok min. által, 1. osztály, 1. osztály, 1. osztály
 részli 1856. évi közlője.

POLITIKAI NAPILAP
 A FÖLDMEVELÉSI, IPARI ÉS KÉRSZÉKELMI
 ERDEKRE KÖZLŐNYE.

Kiadóhely

Arad, 1856.

Varga József és Farkas Istvánok által kiadva
 Arad, 1856. évi közlője.

Az »Alföld« a magyar lapok diszes sorában a hatodik, a vidéki lapok között pedig a harmadik korára nézve. Abban az időben alapították lelkes hazafiak, mikor a nemzet újra ébredni kezdett az álomból, melyben kilencz évet töltött tetszhalottként s mikor a fővároson kívül széles Magyarországon csak két magyar vidéki lap szolgálta a közügyet: az 1856-ban megindult »Győri Közlöny« és az 1859-ben megjelent »Szegedi Híradó.«

Akkoriban egyáltalán nem volt magyar világ Aradon. Már előbb magyarrá lett ugyan a színészet, de a magyar hírlapirodalom nem volt képes utat törni magának abban a városban, melynek nevét a leggyászosabb emlékü nemzeti tragédia tette tiszteltté a honfiak előtt. A polgárság német-ajku volt s az »Aradi Híradó« czim alatt 1858. októberében megindított harmadik aradi magyar lap (az első az 1840—53-ig élt »Aradi Hirdető«, a második az 1848-ban félévi pályafutás után megszűnt »Arad« czimű hetilap volt) tizenhárom hónappal később pártolás hiánya miatt megszűnt, holott ugyanaz időben az »Arader Zeitung« czimű német ujság naponként kétszer: reggel és este jelent meg nagy támogatásban részesülve.

Ez azonban nem lankasztá el azoknak a kedvét, a kik a magyar szellemhez a magyar nyelvet is

jogaiba kívánták léptetni Arad falai között. — Már 1860. júliusában folytak tanácskozások egy magyar lap létesítése dolgában. Vörös Antal alispán, Biró Imre másodalispán, Vertán Endre birtokos, Szent-Iványi Sándor mérnök, Márton Ferencz nevelő, Réthy Lipót könyvnyomdatulajdonos és Bettelheim Vilmos könyvkereskedő csakhamar megállapították, minőnek képzelik a lapot, melyet megindítani óhajtanak. Kimondták, hogy a mit szabadon úgy se tehetni, politizálnia nem kell a lapnak s így vezérczikkre szükség nincs, foglalja el az összes tért a helyi, a vidéki és a gazdasági ügyek megvitatása. Megállapították, hogy a lapnak meghajolnia nem szabad, de izgatnia se.

A milyen ártatlan volt ez a programm, a gyanakodó hatalom nem hitt annak. Háromszor utasította el a császári rendőrhatóság az engedély iránti kérvényt és csakis akkor adtak annak helyet, mikor Bettelheim Vilmos kihallgatásra ment Bécsbe báró Vay kancellárhoz, a ki aztán utasította az aradi hatóságot az engedély kiadására.

Ily előzmények után 1861. évi augusztus 1-jén jelent meg az »Alföld« első száma, három hasábos hat oldalból álló kis iv-alaku lap M á r t o n Ferencz felelős szerkesztő, B e t t e l h e i m Vilmos laptulajdonos és R é t h y Lipót nyomdász megnevezésével. A programmot, mely kifejtette, hogy a lap feladata lesz »a pragmatica sanctio és az 1848-iki törvények visszaszerzéseért és a magyar államiság eszméjeért küzdeni«, tetszéssel fogadták Aradon és a déli vidéken úgy, hogy rövid napok alatt 160 előfizető jelentkezett, a mivel akkor nagyon meg voltak elégedve.

A lap első évfolyamában azóta országos nevet szerzett következő férfiak irtak czikkeket: Csemegi Károly, Székely József, Fábrián Gábor, Oláh Gyula, Gyarmathy Miklós, Szabados János, Ormos Zsigmond,

dr. Oroszhegyi Józsa stb. Belső dolgozótársa H a v i Mihály volt, a ki a rovatokat állította össze és a helyi újdonságokat írta.

Az új lapot, bár mérsékelt volt a hangja, sokat zaklatta a provizorium katonai kormányzata. Egymás után adták ki ellene az intézkedéseket és a szerkesztőt 1862. július 31-ikén a lap vezetésétől eltiltották, hadi törvényszék elé állították és csak ugyanaz évi november 19-én, a császárné nevenapján a sajtópörökben vádlottak részére adott általános amnestia szüntette meg az ellene folytatott zaklatást.

Ekkor K e m p e l e n Győzöt nevezték meg ideiglenesen felelős szerkesztőnek. Kempelen a »Szege-di Hiradó« szerkesztője volt és csak szivességből adta oda a nevét addig, míg a kiadó olyan szerkesztőt talál, kit a rendőrség elfogad. Már szeptember elsőjén K ö r n y e y János lépett a lap élére, a kit elfogadhatónak találtak, de kiről később, nem is sokára, rémülten vették észre, hogy nem olyan jámbor mint a minőnek képzelték. 1863. január 29-ikén az aradi rendőrhatóság »kormányellenes, a vallási érzelmek iránti ellenséges, a nyilvános béke és rend fenntartásával egyezhetetlen irány miatt« betiltotta a lap további megjelenését.

Az »Alföld«-nek így második évfolyama 24-ik számmal megkellett szünnie, de egy új lap kiadására nem tagadták meg az engedélyt. Két hónapi utánjárás eredményeképp 1863. április 1-én megjelent az »Arad«. Szerkesztője, kiadója, nyomdása ugyanaz volt, mint a betiltott lapé. Iránya, szelleme is ugyanaz maradt s így a policzián kívül senki se látott az »Arad«-ban mást, mint az »Alföld«-et más cím alatt.

A hatvanhármassal esztendő súlyos volt anyagiilag: kevés volt az előfizető s ekkor hetenként csak háromszor jelent meg az újság egy kis iven. Három éven át tartott a lét és nem-lét közt való lebegés,

mig 1866. január 3-án ismét »Alföld« lett a lap czime, ugyanez év július 1-jén pedig napilappá alakult át. Ezekben az időkben T i s z t i Lajos volt az »Alföld« belmunkatársa, Á l d o r Imre pedig a budapesti vezérczikk-írója. Mikor Környeit 1867-ben Esztergommegyébe kir. tanfelügyelővé nevezték ki, Tiszti Lajos vette át a szerkesztést és oldala mellé R o d i c z k y Jenő lépett, mint dolgozótárs a szerkesztőség kötelékébe.

Ettől fogva a belpolitikai viták, a közjogi kérdések uralták a lapot. Az »Alföld« előbb nem csatlakozott az ujon szervezkedett magyar pártokhoz, de kiadója csakhamar eladta azt a baloldalnak. Ezért Tiszti visszalépett a szerkesztéstől és B á n h i d y Béla báró állott a lap élére, hogy az Aradon időközben Á s b ó t h János szerkesztése alatt megjelent Deák-párti »Aradi Lapok«-kal felvegye a harcot.

Mikor az 1869-iki választásoknak vége volt, a politikai ellenfelek kibékültek; Bánhidy megelégette a szerkesztői dicsőséget és Tiszti Lajos visszatért a laphoz, bár egyelőre B e t t e l h e i m Vilmos nevezte meg magát felelős szerkesztőnek és az ő neve maradt a lapon 1873. májusig, mikor névleg is T i s z t i Lajos lett a lap szerkesztője. Bánhidyvel Rodiczky is kivált a lap kötelékéből; helyét előbb V a r g a János (a »Babonák könyvé«-nek későbbi koszorus szerzője), majd P a r e c z István (később husz éven át Aradvárosi tanácsnok), foglalta el.

1875-ben A t z é l Péter, felfogva a vállalat ügy nemzeti és társadalmi hivatását, az anyagi zavarokkal küzdő kiadótól tizenötezer forintért megvásárolta a lapot, csak azt kötvén ki, hogy azt hazafias szellemben kell szerkeszteni.

Mozgalmasabb idők ezután csak 1880-ban álltak be újra a lap életében, mikor Aradon megalakult a függetlenségi párt és megindította saját hirlapját, az

»Arad és Vidéké«-t. A verseny-lap megjelenése erősen emelte az »Alföld« hírlapirodalmi nivóját, de megőrölte nemsokára annak régi szerkesztőjét: Tiszti Lajosnak 1882. végén megkellett válnia a lap vezetésétől. Ekkor V ö r ö s Vidor aradi ügyvéd és E d v i - I l l é s László (a ki 1877 eleje óta főmunkatárs volt,) vették át a lap szerkesztését.

1888-ban Edvi-Illés László megvált a laptól s attól fogva 1894. júniusáig Vörös Vidor szerkesztette az »Alföld«-et mint a nemzeti párt organumát, mely időközben ezen ellenzéki párt aradmegyei vezetőinek birtokába ment át. Ebben az időben voltak a lapnak dolgozótársai I v á n y i Ödön, dr. J a n c s ó Benedek, S a s Ede, U j l a k i Antal.

1894. derekán a szerkesztőség megváltozott. S c h a n k e n b a n k V l e d é n y i Károly mint szerkesztő és Sz. H o r v á t h Elemér mint segéd-szerkesztő vették át az »Alföld«-et, hogy az egyház-politikaellenes irányban szerkesszék. Munkájuk nem volt eredményes, a lap elvesztette népszerűségét és 1896. január elsejével új korszakot léptettek életbe az »Alföld« tulajdonosai.

A lap kiadását ekkor Réthy Lipóttól (a ki időközben »Réthy Lipót és fia« czég alatt vezette a kiadást)» V a r g a József és társa nyomdai czég vette át, a lap szerkesztésének élére pedig E d v i - I l l é s László állott, a ki azt a nemzeti párt politikája szellemében ugyan, de az igazi szabadelvűség irányában, a közgazdasági érdekek előmozdítására fektetve a súlyt, szerkeszti B e n e d e k Árpád, K o s z t k a Mihály és M a n d o v s z k y Rihard munkatársak közreműködésével.

A milleniumi évvel a lap alakja, beosztása is megváltozott. Az eddigi ivrét helyett a negyediv-

alakot vette fel; három hasábos nyolcz oldalon köznapokon, 16 oldalon vasárnapokon jelenik meg.

A harminczöt esztendő alatt az irodalomnak és zszurnalisztikának csaknem minden kiválósága dolgozott az »Alföld« hasábjain. Vezércikkeit a hosszu időn keresztül Acsády Ignác (irt kétezernél több cikket), ifj. Ábrányi Kornél (irt 210 cikket), Áldor Imre, Csemeghy Károly, Gaál Jenő dr., Grünwald Béla, Hatala Péter, Hindy Árpád, Edvi-Illés László (616 cikk), Iványi Ödön, Kaas Ivor báró, Lukács Béla a volt kereskedelemügyi miniszter (23 cikk), Moldován Gergely, Pulszky Ferencz, Rózsaági (Rózsa) Antal, Simonyi Lajos báró, P.-Szathmáry Károly, Sziklai János, Szokolay Kornél, Tiszti Lajos (1419 cikk), Urváry Lajos, Vörös Vidor (428 cikk), Weninger Vincze és mások irták.

Költeményeket irtak az »Alföld«-be ifj. Ábrányi Kornél, Csiky Gergely, Garay Alajos, Hajnalka, E.-Kovács Gyula, Reviczky Gyula, Rudnyánszky Gyula, Somló Sándor, Zichy Géza gróf; — regényeket és nagyobb elbeszéléseket: Szabados János, Balázs Sándor, Szépfaludi-Örlóssy Ferencz, Karczag Vilmos, Iványi Ödön, Molnár György (a színművész), Palotás Fausztin, Relle Iván, Sümegi Kálmán, Tábori Róbert, Tóvölgyi Titus, Vértessy Arnold, Vészi József stb.

